

Nemformális tanulási módszerek a megújuló energiaforrások oktatásában

*Somoskői Soma, Geográfus MSc szakos hallgató
Eszterházy Károly Főiskola, Természettudományi Kar, Földrajz Tanszék
3300 Eger, Leányka út 6., D épület, somoskoi.soma@gmail.com
Kulcsszavak: nemformális tanulás, Fiatalok megújuló energiákkal*

Abstract

Jelen tanulmány keretei között a régen használt metódusok mellett új, a mindennapi életből átvett – a földrajztanításban eddig még nem alkalmazott – technikákat szeretnék bemutatni. Az új módszerek, új feladatok ismertetésénél figyelembe vettem a felgyorsult világunkban fellépő információ szükségletek egyre növekvő igényét. Hiszem, hogy az új módszerek a modernizálás eszközeinek bevonásával képesek helytállni a XXI. század földrajz tanításában és képesek fenntartható alapot biztosítani az ökokultúrára való nevelésben.

1, Bevezetés

A következőkben bemutatott mintafeladatokat úgy állítottam össze, hogy azok az általános iskola felső tagozatától a középiskolán keresztül a felsőoktatásig, bármelyik korosztály számára alkalmazhatók legyenek. A mintafeladatok elősegítik a fiatalok formális oktatásból való kiemelését és az Európai Unió által egyre jobban támogatott nemformális és informális tanulási módszerek alkalmazásának lehetőségét. A nemformális tanulási módszerek alkalmazása a fent említett korosztályok számára élvezhető, új tanulási élményt nyújtó feladatokból tevődik össze. Azért fontos a nemformális tanulási módszerek alkalmazásának beemelése a földrajz tanításába, mert az évről-évre történő folyamatos óraszámcsökkentések miatt, a kötelező tanítandó anyagok egyre jobban rövidülnek, tömörödnek és már csak tömény információkból állnak az egyes fejezetek (Ütőné V. J. 2009). Ezáltal szárazzá, monotonná válnak az órák és a tanításból – pont emiatt az információtömörítés miatt – a földrajznak az élvezhető, gyönyörködtető része, a **legjava** marad ki. A mintafeladatok nemformális tanulási módszereinek alkalmazása során a fiatalok elsajátíthatják mindazt a tudást, melyek az eddig oktatott tananyagból és új, naprakész információkból állnak és amelyek idő hiányában, valamint a szakmai prioritást élvező tananyagok összeállításából adódóan kimaradnak/kimaradtak a tanórákból. Így válhat a földrajz újra vonzó tantárggyá és emelkedhet ki a beskatulyázott tantárgyak süllyesztőjéből (Ütőné V. J. 2011).

2, Tartalmi kifejtés

Az 1970-es években az Amerikai Egyesült Államokban, Austinban (Texas állam) a szegregált oktatási rendszer felszámolására került. Ezt követően tanulócsoportokban kezdték meg az oktatást a fehér, fekete és hispán gyermekek között. Sajnálatos módon az etnikai csoportok közti ellentét ennek hatására folyamatosan erősödött, folyamatosan növekedett az incidensek száma és soha nem látott mértékű intolerancia rajzolódott ki a gyermekek között. A probléma megoldására Aronsont és munkatársait kérték fel, akik rávilágítottak arra, hogy az iskola

versengő alaphelyzetet teremtett, és ezzel frusztrálta a rejtett versenyben vesztes gyermekeket. A kialakult helyzetre tett javaslat szerint a gyerekek versengéséről az együttműködésére kell áthelyezni a hangsúlyt, és olyan feladatokat kell alkalmazni, mellyel elősegítik a kölcsönös megértést és elfogadást. Ennek megvalósításához javasolták a mozaikmódszert (Berecz Á. és Szebenyi M. 2012).

Földes P. (2009) szerint a szakértői mozaiknak nevezett együttműködő tanulószervezési eljárásban ma Magyarországon a diákok 4-5 fős csoportban dolgoznak fel egy nagyobb témát. A csoporton belül a diákok más-más témát kapnak, melyben alaposan el kell mélyedniük. Amikor a csoportok minden tagja kidolgozta a saját feladatát, összeülnek a különböző csoportok hasonló témát kapott diákjai, és egy szakértői csoportot hoznak létre, amelyben mindenki ugyanannak a témának a szakértője. Ezeknek a csoportoknak az a feladata, hogy az addig szerzett ismereteiket egymás segítségével elmélyítsék és fejlesszék, abból a célból, hogy a felkészülés után eredeti csoportjuk tagjait hatékonyabban sikerüljön megtanítaniuk.

Az előbb ismertetett mozaikmódszer, illetve a Magyarországon működő tanulást segítő témában érdeklődők számára nyitott ötlettár és módszergyűjtemény lényegében a nemformális tanulást segítő eszközök összefoglaló tára. Azonban, mielőtt bátor kijelentést tennénk a fogalmak egymáshoz hasonlításában, összevetésében, ismerjük meg, mit rejt a nemformális tanulás fogalma.

A „nemformális”, mint szó helyesírása a mai napig vitatott probléma. Szakirodalmakban többféleképpen találkozhatunk vele: nem formális, nem-formális, nemformális, non-formális, non formális stb. A 2012. augusztus 28-án megrendezett Forrás - Lendület – Perspektíva képzésen elhangzottak alapján (Szebenyi M. 2012), jelen tanulmány keretei között az egybeírás (továbbiakban: nemformális) módszerét alkalmazom.

A formális oktatás módszerét az általános iskolai tanítástól, a középiskolákon keresztül a felsőoktatásig alkalmazzák. Főbb képzési területei, szereplői az oktatási intézmények. A nemformális és informális (jelen tanulmányban az informális módszerrel nem foglalkozunk részletesebben, csak megemlítem szintjén) oktatási módszer alapszinten eltér a formális szektortól, azonban minden fiatal részt vesz benne.

A nemformális oktatás (mint fogalom) az 1970-es években jelent meg először azzal a céllal, hogy az oktatási intézményeken kívül történő oktatási és tanulási eredményeket elismertebbé tegye. A fogalomnak, kifejezésnek az elfogadása jelenti azt, hogy ezt az újfajta oktatási környezetet el kell ismerni és értékelni kell, hogy a formális oktatás mellett hozzájárulhasson a tudásgyarapításhoz. A nemformális tanulási módszer fogalmát gyakran a formális oktatás ellenében határozzák meg: „A nemformális oktatás az, ami nem formális.”. A nemformális oktatás alkalmazásában előtérbe kerülnek más oktatási intézmények és ifjúsági szervezetek is, amelyek túlmutatnak az iskolai kereteken, azonban az oktatás különböző szektorainak szakértői vitatják ezt, és inkább kiegészítő értéként hangsúlyozzák azt. A nemformális oktatás kiegészíti az iskolában tanultakat, illetve hangsúlyozza az életen át tartó tanulás fontosságát. Azért, hogy elfogadják az olyan képzéseket, ahol a tanulás a nemformális tanulási módszerek alkalmazására épül elsősorban, formális módszereket is beemelnek az oktatásba. Ennek az az oka, hogy nem fogadják el a nemformális tanulás során szerzett tudást,

mert nem szakképzett oktatók által átadott szakmai ismeretet szereznek meg a résztvevők. A nemformális oktatás módszerének elfogadtatása mellett a másik probléma, hogy a képzéseken történő előre kidolgozott követelmények, tanrendek akadályozzák és korlátozzák a fiatalok nyitottságát, valamint befolyásolják az önkéntes részvételt, valamint a rendszer rugalmasságát és a résztvevők saját tempójára épülő munkalehetőségét (Európa Tanács 2002.).

A 2001 novemberében kiadott *Communication of the European Commission "Making a European area of lifelong learning a reality"* szerint a nemformális tanulás „*olyan tanulás, amelyet nem egy oktatási vagy képzési intézmény biztosít és amely jellemzően képesítés megadásához nem vezet; ugyanakkor (tanulási célok, tanulási idő vagy tanulási támogatás szempontjából) strukturált. A nem-formális tanulás a tanuló szempontjából szándékos.*”

Magyarországon a törvénybe foglalt, de mára már hatályon kívül helyezett 2001. évi CI. tv. a felnőttképzésről értelmében (mely 2013.09.01-éig volt hatályban): „*Nem formális tanulásnak minősül a munkahely, a társadalmi és egyéb szervezetek által szervezett olyan rendszerezett oktatás-tanulás, amely oktatási, képzési intézményeken kívül az egyén igényei és kezdeményezése alapján valósul meg, és amely közvetlenül nem kapcsolódik képesítés megszerzését tanúsító okirat megszerzéséhez.*”

A Magyar Köztársaság Kormányának (2005) stratégiája szerint a nemformális tanulás fontos eszköz az élethosszig tartó tanulásban, és ide sorolja azokat a képzési célú tanfolyamokat, amelyek elősegítik az egyén kompetenciájának megerősítését, fejlesztését, megszerzését, mindezt úgy, hogy sem iskolai végzettséget, sem pedig szakképzettséget nem kapnak.

A nemformális oktatás középpontjában tehát az egyéni kompetenciák (készségek, attitűdök és képességek) fejlesztése áll. A nemformális oktatás egy olyan innovatív, cselekvés orientált pedagógiai módszer, mely nagy hangsúlyt fektet a csoportmunkára, a résztvevők kreativitására, valamint a résztvevők aktív részvételére törekszik. A nemformális oktatás alkalmazása során a résztvevő tapasztalatok segítségével és feldolgozásával sajátítja el a tudást (Járosi É. 2004.).

3, Fejlesztő tevékenység

Ebben a fejezetben az előbb megismert nemformális módszerek alkalmazásának lehetőségeit mutatom be a megújuló energiaforrások oktatásában egy nemzetközi ifjúsági csere szempontjából. A fejezet végén pedig bemutatásra kerülnek nemformális tanulási módszereken alapuló feladatok, játékok, illetve azok alkalmazásának metódusai.

„Fiatalok megújuló energiákkal”

A „Fiatalok megújuló energiákkal” c. projektünket a Heves megyei Várkúton valósítottuk meg, három ország felsőoktatásban résztvevő hallgatóinak bevonásával. A földrajzi- és a nemek közti egyensúlyt figyelembe véve Ukrajnából, Szlovákiából és Magyarországról érkeztek fiatalok a 9 napos eseményre, ahol 54 fő csoportmunkában, a földrajzi szemlélet szerint felosztott témnapokon, nemformális tanulási keretek között ismerkedett meg a globális környezeti problémák lokálisan érvényesülő hatásaival, azok megakadályozásának

lehetőségeivel, a megújuló energiaforrásokkal és felhasználhatóságukkal, a határon átnyúló kezdeményezésekkel, valamint új munkahelyek létesítésével a civil- és az energia szektorban. A projekt multi-funkcionalitását mutatja, hogy a nemformális tanulási módszerekkel és jó példák bemutatásával a projekt elősegítette a XXI. század fiataljainak ökokultúrára való nevelését, és hozzájárult a résztvevők egyéni kompetenciáinak megerősítéséhez, fejlesztéséhez, mindezt úgy, hogy a fiatalok megtanulták leküzdeni az eltérő kultúrák közti különbségeket a társadalmi összetartás tükrében. A projekt a Kárpátikum Közhasznú Alapítvány szervezésében valósult meg.

A Fiatalok megújuló energiákkal című projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. A projekt tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság vagy a Magyar Nemzeti Iroda véleményét, mely intézmények felelőssége a projektekre nem terjed ki.

2. ábra – A Kárpátikum Közhasznú Alapítvány által megvalósított Fiatalok megújuló energiákkal című projekt hivatalos logója (balra), valamint a projektet támogató program logója(jobbra)
forrás: Kárpátikum Közhasznú Alapítvány

Az Eszterházy Károly Főiskolán a 2012/2013-as tanévben, a Természettudományi Kar Földrajz BSc szakán első alkalommal indult megújuló energiaforrások alapú területfejlesztési szakirány. A magyarországi hallgatókat a megújuló energiaforrások iránti óriási érdeklődés mértéke, az ukrain fiatalokat az Európai Unióhoz való csatlakozás és a környezetükben lévő nagymértékű természetrombolás megakadályozásának lehetőségei, míg a szlovákiai fiatalokat az intézményük körül zajló épület-energetikai korszerűsítés és SK-EU jelenlegi helyzete keltette fel a figyelmet a programhét témájára. Így jött létre a "Fiatalok megújuló energiákkal" című projektünk gondolata, melyben az európai polgárságra, a fiatalok aktív társadalmi részvételére, a fiatalok jogaira és a megújuló energiaforrásokra épülő projektötletünket szerettük volna megvalósítani a határ menti területek összekapcsolásával.

A Mobilitás Fiatalok Lendületben Programja adta meg a lehetőséget, hogy egy határon átnyúló ifjúsági cserét lebonyolítsunk és a sokakat foglalkoztató megújuló energiákkal, a klímaváltozással és az Európai Unió (energia) politikájával, valamint az Európai Unió keleti irányú nyitásával foglalkozzunk. Nem titkolt szándékunk, hogy a felvidéki partnerekkel együtt támogatjuk Ukrajna euroatlanti integrációját.

A nemformális tanulási módszerek segítségével ismertettük meg a résztvevő fiatalokat az Agria Energiarégió keleti részén megvalósult- és megvalósulás előtt álló megújuló energián alapuló jó példáival, a helyiek társadalmi aktivitásával, mindezt úgy, hogy a résztvevők nemcsak a globális problémákat csökkentő energia-beruházásokat tekintették meg, hanem megismerkedtek a térség gazdasági-társadalmi helyzetével is. A különböző látogatások során

a résztvevők találkoztak a projektgazdákkal és a megújuló projektek közreműködőivel is, továbbá a fiatalok megismerkedtek a magyarországi és határon átnyúló támogatási rendszerrel, a fenntartható fejlődést középpontba helyező, szegénységet és munkanélküliséget leküzdő, társadalom- és gazdaságfejlesztési projektekkel. Azonban nem csak jó példák megtekintését tartalmazta a projektünk, hanem a fiatalok bevonásával, új helyzetelemzéseket és megoldási javaslatokat készítettünk, amiben fontos hangsúlyt kapott a határon túli fiatalok, és a magyarországi fiatalok eddig szerzett tapasztalata és tudása is.

A tevékenység megvalósulásának idején a fiataloknak nem volt ismétlődő napi beosztása (ez alól kivétel a napi háromszori táplálkozás, a reggeli torna, a napi programismertető, a reflexió és az alvás), hanem a napokat úgy állítottuk össze közösen, hogy a workshopok, innovációs beszélgetések, műhelymunkák és jó példák meglátogatása vegyesen váltogassák egymást a délelőtt, a délután és az este folyamán. Így a résztvevőknek nem volt olyan érzése a tevékenységek megvalósításának végére, mint az iskolában, hiszen nem kötődött az iskolai rendszerhez, sémához. A program nem egy ismeretterjesztő szakmai program, a látogatások csupán a fiatalok képzelőerejének, kreativitásának, gondolkodásának beindítását segítették.

Napjainkat három nagy elemre bontottuk:

- egy innovációs délelőttre *(ahol a meghívott projektgazdák, polgármesterek, a gazdasági élet szereplői, hallgatók, szakmai előadók tartottak vitafoglalkozásokat, szituációs- és drámafoglalkozásokat, irányított beszélgetéseket),*
- outdoor tevékenységre vagy jó példák meglátogatására *(melyekben a csereprogram fiataljainak lehetőségük nyílt saját tapasztalatszerzésen alapuló tanulás során élményszerű ismereteket elsajátítani),*
- valamint műhelymunkák keretén belül, csoportfoglalkozással a nemformális tanulási módszereket gazdagon felhasználva újabb ismeretekhez juttattuk a résztvevőket. *(Ilyen műhelymunka a figyelemfelkeltő plakát készítése a globális környezeti problémákról, melynek két elkészítési módját választhatták a résztvevők. Egyik elkészítési mód saját kezűleg történt (rajzolás, festés, montázs), a másik a drámapedagógia segítségével, melyben szoborjáték és improvizációs feladatok megoldásával kisfilmet, valamint számítógépen szerkesztett plakátot készítettek. A műhelymunka keretén belül történt a kérdőív szerkesztés és kitöltés is. Ezeket a kérdőíveket maguk a résztvevők töltötték ki a településen, valamint ők is értékelték ki. Az így kapott eredmények újabb vitát generáltak, újabb kérdéseket vetettek fel.)*

A három fő programelem mellett párhuzamosan futó programokat is megvalósítottunk. Ezek a programok szintén a nemformális tanulást voltak hivatottak elősegíteni. Már az első nap egy „Várkúti csillagtúra” elnevezésű programon vettek részt, amelyben különböző csoportokat alakítottunk ki. Ezen a programon a fiatalok saját maguk kutatták fel a környék értékeit, megismerték fogadótelepülésüket egy kincskereső, vagy, ahogy a nevében is benne van, csillagkereső játék keretében.

Minden napunkat a vacsora előtt reflexió zárta (mely fontos eszköze a nemformális oktatásnak). Lehetőséget biztosítottunk egyéni reflexióra is – a csoportos reflexió mellett –

hiszen nem minden résztvevőnek volt bátorsága a nagy létszám előtt kifejeíteni véleményét, meglátását, gondolatait, hozzászólásait.

A témanapokon kialakított csoportokat úgy hoztuk létre, hogy egy csoportban vegyesen legyenek magyarországi, felvidéki és kárpátaljai fiatalok, valamint fiúk és lányok, így már a csoportfoglalkozások alatt közelebbről megismerték egymást a résztvevők, és megkezdődhetett a fiatalok közti információcsere és az eddig elsajátított tapasztalatok átadása.

Az adott napra összeállított programban megvalósított nemformális tanulás nem ért véget a vacsorával. A csereprogram idején több esti programot is megvalósítottunk: az első napon „Ismerkedős est”-et (játékos csapatépítő feladatokkal); a második napon „Magyar kultúr- és gasztronómiai est”-et; a harmadik napon „Ukrán kultúr- és gasztronómiai est”-et; a negyedik napon „Szlovák kultúr- és gasztronómiai est”-et; a hatodik napon „Éjszakai kalandtúra és magyar szafari” estet; a nyolcadik napon pedig „Tábortüzes búcsúest”-et. Ezek a programok hozzájárultak egymás kultúrájának a megismeréséhez és elfogadásához. Nemformális tanulási keretek között ismerték meg a résztvevők az adott ország népszokásait, ételeit, italait, mindezt szórakozással egybekötve.

A program zárónapján kerekasztal beszélgetés keretén belül a résztvevőkkel közösen összegeztük a héten elért eredményeinket, tapasztalatainkat. Az ebédet követően megtörtént a záró értékelés a projekt team által, valamint a záróreflexió közösen.

A fiatalok aktivitását, projektbeli társadalmi szerepvállalását is elősegítették a programjaink, hiszen az egész projekt lebonyolításában a fiataloknak közösen kellett részt venniük, közösen kellett megvalósítanunk azt.

Nemformális oktatási módszerek a megújulók tanításában

A következőkben felsorolás szinten megemlítem az általunk használt nemformális tanulási módszereket, majd minden egyes módszer alkalmazására 1-1 db példát mutatok be a megvalósult projektből, a hétköznapi életből, melyeket iskolai keretek között is alkalmazhatunk.

A „Fiatalok megújuló energiákkal” című projektünk során felhasznált nemformális tanulási módszerek:

- outdoor tevékenységek (jó példák meglátogatása, terepbejárás),
- műhelymunka,
- workshop,
- módszertani csomag,
- fókuszcsoport kutatás,
- innovációs beszélgetés,
- irányított beszélgetés,
- vitafooglalkozás,
- kerekasztal beszélgetés,

- szituációs- és drámafoglalkozás,
- ismeretek élményszerű elsajátítása, csillagtúra (csillagkereső játék).

A nemformális tanulási módszerek alkalmazásának érdekessége, hogy az ismertett módszerek külön-külön is és összevonva is megvalósíthatók. A különböző metódusokból álló módszertani csomagokkal még érdekesebb, komplex feladatokat adhatunk a fiataloknak.

Outdoor tevékenységek

Outdoor tevékenység lehet egy terepbejárás (mely során felmérjük az adott terület megújuló energia potenciálját), vagy akár jó példák meglátogatása (például a Fiatalok megújuló energiákkal című projekt esetében olyan projekteket látogattunk meg, melyekben a megújuló energiák felhasználására épülő eszköz vagy eszköz rendszer lett telepítve). Ellátogattunk például Szilvásváradra, Cserépfalura, Felsőtárkányba, ahol helyi felhasználásra telepített napelemes projektekkel ismerkedtünk meg, továbbá a Bükki Nemzeti Park biomasszára épülő energiatermelésével.

3. ábra – Jó példák: meglátogatás (balról jobbra: Bükkábrány, Szilvásvárad, Felsőtárkány, Felsőtárkány)

Műhelymunka, workshop

Projektünk során egy egész napos kreativitást és vállalkozókészséget fejlesztő feladatcsomagot hoztunk létre, mely „Vállalkozásunk címere...” nevet kapta. A feladat során a csoportoknak egy általuk elképzelt vállalkozást kellett létrehozniuk, azt meg kellett tervezniük és prezentálniuk kellett a többi csoport számára. A létrehozott vállalkozásoknak két alapvető szabálynak kellett megfelelnie: fiatalok munkahelyteremtését segítse elő, valamint egy lokálisan érvényesülő környezetkímélő beruházást kell megvalósítaniuk megújuló energiaforrásokat felhasználó eszközök segítségével. A feladat során a csoportok az előadások végén kérdésekkel támadták a vállalkozást éppen bemutató csoportot. A műhelymunkát pontozással tettük versényszerűvé, a fiatalok egymás munkáját értékelték. A legjobb csoportok jutalomban részesültek.

A projekt során műhelymunka keretében a fiatalok filmet forgattak Energia Demokrácia címmel, mely a különböző országokból érkező fiatalok véleményét dolgozta fel a szűkebb

lakókörnyezetükben fellelhető megújuló energiaforrások jó illetve rossz felhasználásának példáján.

Az elkészült kisfilm „*Fiatalok megújuló energiákkal*” címmel megtalálható a www.youtube.com weboldalon.

Példák további műhelymunkára:

- A megújuló energiák felhasználására történő figyelemfelkeltő plakátok készítése
- Figyelemfelkeltő montázs készítése (digitális eszközök bevonásával)
- Szlogengyártás

4. ábra – „Vállalkozásunk címere...” – műhelymunka
forrás: saját készítésű kép

Vitafoglalkozás, irányított beszélgetés, innovációs beszélgetés, kerekasztal beszélgetés

A nemformális oktatásban kiemelt szerepet kap ez a módszer, mely fejleszti a résztvevők információkészségét, előadókészségét, magyarázókézségét, kreatív gondolkodás készségét és érvelő készségét. A feladat sokszínűségét mutatja, hogy bármely témában lehet alkalmazni, viszont jelentős szakmai felkészültséget igényel az oktató részéről. Az oktatónak oda kell figyelni, hogy a foglalkozás ne csapjon át a személyes ellentétek kiéleződésére, ne terelődjön el a téma, ne az egyén/egyének személye ellen induljon a támadás/védés. A szabályszerűen végrehajtott feladat nemcsak szakmailag lehet jelentős a diákokra nézve, hanem az adrenalin szint fokozatos emelkedésével lendületes órát lehet tartani. A feladatba az összes diákot be lehet vonni, ebben az esetben az oktató a vitafoglalkozás moderátora.

A feladat jelentős felkészülést igényel az oktató részéről. Naprakész információkkal kell rendelkeznie az adott témakörben. Indokolt esetben egy rövid motiváló prezentáció is levetíthető a foglalkozás előtt. Tárgyi eszközök bevonását nem igényli a feladat. A könnyebb megvalósítás és a megfelelő szintű motiváció érdekében a helyszínt át lehet rendezni (pl. két tábor egymással való szembefordítása.)

A feladat párbeszédszerűen zajlik le, a pro és kontra állásfoglalásainak bemutatásával. A módszer alkalmazása remek lehetőség lehet egy új téma feldolgozásában, egy összefoglalás

idején, vagy éppenséggel egy rendhagyó földrajzóra keretében. A téma szorosan kapcsolódhat a tananyaghoz vagy kiegészítheti azt. A feladat csapatépítő játékként is kiválóan alkalmazható. Ez a módszer a földrajz felsőoktatási szinten történő oktatásában is használható.

Példák vitafoglalkozásra:

- Megújuló energiahordozók kontra fosszilis energiahordozók alkalmazása
- Megújuló energiaforrások kontra nukleáris energia
- Magyarország kontra EU megújuló energia felhasználása

További példák az irányított beszélgetésekre:

- Kerekasztal beszélgetés a megújuló energiaforrásokról általában
- Kerekasztal beszélgetés szakmai képviselők bevonásával
- Kerekasztal beszélgetés a terepbejáráson látottakról, tapasztaltakról
- Kerekasztal beszélgetés projekttulajdonosokkal, kedvezményezettekkel

5. ábra - Vitafoglalkozás megújuló energiaforrások témakörben
forrás: saját készítésű kép

Szituációs- és drámafoglalkozás

Ez a módszer nem csak kellemes légkört teremt, hanem a résztvevők információkészségét, előadókészségét, magyarázókézségét és a kreatív gondolkodás készségét is fejleszti. A feladat alkalmazása a földrajz tanítás minden területén alkalmazható, elsősorban a tananyag ismétlése során, vagy új témák feldolgozását megelőzően. A feladatba az egész osztályközösség bevonható, mint hallgatóság. A szerepjátékban aktívan – mint előadó – 4-6 fő vesz részt.

A feladat során kétféle módszert alkalmazhatunk. Mind a két módszer hasonlóan indul. A szereplést vállaló diákoknak egy instrukciót adunk, melyre fel kell építeniük egy cselekményt. Amikor a cselekmény már kirajzolódik, kétféle módszert alkalmazhatunk a történet lebonyolítására:

- Egyik: előre megírt, a témához szorosan kapcsolódó kulcsszavakat kapnak a szereplők (fejenként 3-3 db-ot). Ezeket a kulcsszavakat egy-egy kisalakú papírra írjuk fel. Ezeket a cetliket a játék indulásának elején kapják meg a szereplést vállaló diákok. Megegyezés szerint vagy bemondásra (STOP) vagy tapsra a cselekmény leáll, beosztott sorrend szerint felolvasnak egy szót/vagy mondatot a kártyáról, amelyet bele kell szőniük a történetbe. A játék addig tart, amíg el nem fogy az összes szókártya.
- Másik: a hallgatóság irányítja a cselekményt. A szituációt tapssal vagy bekiabálással állítják meg, majd ők mondják meg azt a szót vagy mondatot, amit bele kell szőniük a történetbe. Ebben az esetben a játék addig tart, amíg a 6 db szó el nem hangzik.

A feladat nem igényel nagyobb előkészületet. A szituációt – improvizatív jelleggel - nemcsak az oktató, hanem a diákok is kiadhatják egymásnak. A cetlire felírt szavakat az osztály is elkészítheti. Szükséges eszköz: 1 db jegyzettömb.

A módszer alkalmazása remek lehetőség lehet az előző órai tananyag átismétlésére, vagy akár egy nagyobb összefoglalás idején. A szituációhoz tartozó cselekmények szorosan kapcsolódnak a tananyagokhoz. A feladat tökéletes példája a „játszva tanulás” módszerének.

A feladat alkalmazásával lehetőség van továbbá a fiatalok érdeklődésének felkeltésére a következő órai tanagra, ebben az esetben óra végén célszerű végrehajtani a módszert. A feladat során a szakmai tudás és az egyéni kompetenciák fejlődése mellett a jókedv is garantált.

A feladatot akkor is lehet alkalmazni, amikor az oktató úgy látja, hogy az órai aktivitás és a figyelem csökken. Ebben az esetben az oktátónak figyelnie kell arra, hogy a feladatot időben leállítsa, és ne billenjen át a szórakozás javára.

Példák szituációkra:

- Képviselők és civilek fóruma megújuló energiaforrások felhasználása témakörben
- Különböző országokból érkező turisták várakozása repülőtéren, a beszélgetés az adott ország megújuló energiafelhasználásáról történik
- Panellakók vitája, mely abból a problémából indul ki, hogy nem egyeznek, hogy a lakóközösségük milyen megújuló energiaforrást felhasználó eszközt telepítsen a lakóházra

Csillagtúra, ismeretek élményszerű elsajátítása

A csillagtúra lehet indoor és outdoor tevékenység egyaránt. A játék az elnevezését onnan kapta, hogy a feladat teljesítése során különböző színű (meghatározott sorrendben) csillag alakú papírdarabokat kell felkutatniuk a résztvevőknek, melyeken egy-egy feladat olvasható. A feladat sikeres teljesítése mutat rá a következő desztinációra (illetve színre), mely a következő feladatot rejti. A játék során a résztvevők élményszerűen sajátíthatják el az ismereteket, mely csoportbontásban egészséges versenyhelyzetet teremt a csoportok között. A játék érdekessége, hogy a csillagok el vannak rejtve az adott helyszínen vagy térségben, így

jelentős feladatot jelent a fiataloknak annak megkeresése is. A feladat sok előkészületet igényel, jól átgondolt, logikusan felépített feladatlánra van szükség.

A feladat fejleszti a résztvevők információkészségét, kreativitását, logikus gondolkodását, valamint rákényszeríti a résztvevőket a csoportmunkára és egymás képességeinek elfogadására.

A projektünk ideje alatt a fiatalok egy noszvaji csillagtúrán vettek részt, ahol a feladat során előzetesen feltárták és megismerték a település megújuló energia potenciálját, melyre a későbbiekben a projekt többi feladata épült. Ezt a feladatot a megérkezés napján valósítottuk meg a résztvevőkkel. A feladat lebonyolítása 6 fő segítő bevonását igényelte. A játék 2-3 órás elfoglaltságot jelentett a fiatalok számára.

4, Összefoglalás

Az információáradat folyamatos növekedésével a földrajz, mint tantárgy elveszíti varázsát, mellyel a „kötelező, de unalmas” tantárgyak skatulyájába került. Olyan új módszereket kell alkalmaznunk a jövőben, amelyek lehetővé teszik a földrajz újbóli felfedezését a fiatalok számára. Kitörési pont lehet a nemformális tanulási módszerek alkalmazása, mely az Európai Unió országaiban egyre nagyobb figyelmet és támogatást kap. Sajnálatos módon a nemformális tanulás során elsajátított kompetenciákat, attitűdöket és ismereteket ma Magyarországon még nem fogadják el, nem értékelik, azonban Nyugat-Európában állásinterjúkon már előtérbe kerülnek a nemformális tanulás során elsajátított kompetenciák is. Ezen elsajátított új vagy megerősített kompetenciák elfogadását segíti a Fiatalok Lendületben Program (2014 januárjától Erasmus+), mely Youthpass tanúsítványt állít ki minden olyan fiatalnak, akik részt vettek olyan képzéseken vagy ifjúsági cseréken, mint a Kárpátikum Közhasznú Alapítvány által megvalósított nemzetközi ifjúsági csere.

5, Irodalomjegyzék

A Magyar Köztársaság Kormányának stratégiája az egész életen át tartó tanulásról (2005)

Európa Tanács (2002): T-Kit 6: Amit a képzésről tudni kell

(forrás: http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/Publications/T_kits/6/Hungarian/1_context.pdf)

Járosi Éva (2004): A nem-formális tanulásról. Összeállítva a Mobilitás Regionális Ifjúsági Szolgáltató Irodák munkatársainak képzéséhez, Budapest

(forrás: <http://niida.hu/publikaciok/190>)

Szebenyi Marianna – Berecz Ágnes (szerk.) (2012): FLP. Forrás-Lendület-Perspektíva.

Képzés a Fiatalok Lendületben programról. Budapesti Európai Ifjúsági Központ, Budapest

Ütőné Visi Judit (2009): *A földrajzoktatás tartalmi, szerkezeti átalakulása*, In: Pajtókné Tari Ilona szerk. *Acta Academiae Pedagogicae Agriensis, nova series tom XXXVI, sectio geographiae*, Eger, 31-48. p

Ütőné Visi Judit (2011): *Helyzetkép és lehetőség - a földrajzoktatásról egy felmérés tükrében*. Magyar Földrajzi Közlemények, Budapest, 2011. 135. évf. 2. szám 115-123 pp

<http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=700#doc>